

govi i na české literatuře: ne-li znemožnil, alespoň velmi ztížil pro nejbližší dobu nový dobrý překlad dramatické básně Browningovy, neboť pochybuji, že někdo vydá zítra po druhé tutéž knihu.

Ale toho statečná literární policie česká nevidí a vidět nesmí, je-li jí její kůže drahá. A tak bude i nadále s líčenou důležitostí cedit komáry a s klidným svědomím polykat velbloudy.

Francis Jammes: *Les Géorgiques chrétiennes*

Básník, který jest právem ctěn jako jeden z knížat moderní poesie francouzské, vydává souborně sedm zpěvů své cyklické básně a podává jimi dílo své zralosti, plod doby, kdy „vous již běhli kolem jeho úsměvu“, jak praví sám v této knize. „Křesťanské Georgiky“ počínají se na konci léta, ve chvíli, kdy se žne obilí, a pokračují rytmicky s tokem dob a časů, aby vyčerpaly plně kruh celého roku, ale nezastavují se tu: pokračují a končí ve středu druhé zimy. V těchto sedmi zpěvích vyzpíval básník přisnou a zákonnou melodii letícího času, stojící země a krácejícího člověka; věčné divadlo půdy zraňované v tuhé práci člověkem a dávající mu za rány chleba; velikost bezejmenných reků selské epeje, oráčů, vinařů, pastýřů, lovců, jež tyčí před tebou v mocných antických siluetách, v pózách upomínajících na Michel Angela a jež provází od kolébky do hrobu nebo k oltáři; veliké a prosté jeviště polí, nebe, hor a strání; děje zároveň pathetické i důvěrné; realitu, legendu i didaktiku. Dech heroické tvůrčí pokory vane touto básní a před ním není nic malého a nic všedního: rozdmýchává ve všem oheň odvěké krásy a síly, vrací všemu ztracený slavnostní význam a smysl. Jammes jest stejně velký básník jako myslitel a křesťan; zná přírodu ne jako povrchní a domyšlivý amatér, ale jako pokorné dítě dílo svého loha-stvořitele, a co z ní vyčítá, jest moudrost stejně pokojná a slavná jako veliká a bezebřehá. Každý nejmenší předmět přírodní, každá travička a bylina účastní se tomuto posvěcenému a poučenému duchu v díle božské lásky a spásy a celá příroda stala se tu předsíní chrámovou nebo spíše předdvorím nebes. Jsou v jeho knize stránky, kde nevíš, čemu se více podívat, zda pozorovatelské pronikavosti a přesnosti jeho zraku nebo vzletu jeho obraznosti nebo líbezností jeho srdce zakotveného v nehlubších jistotách.

Právem cítí se všeobecně, že básníci jako Jammes dávají moderní poesii francouzské nový směr a že tvoří nové formy básnického citění i výrazu. Jammes jest veliký milenec skutečnosti, tohoto nejtěššího zázraku boží lásky. Jsme zde na opačném pólu toho, co pokládá se posud u nás za moderní poesii francouzskou; jsme zde na tisíce mil vzdálení vši dekadence, všech perversit, všeho exotismu, vši misantropie romantické i naturalistické, všech Baudelairů, Mallarméů, Goncourtů. Na to upozornil zvláště důrazně a šťastně Paul Claudel, sám veliký básník a vášnivý křesťan jako Jammes, v obdivném článku, který věnoval v *La Vie* knize básníka podpyrenejského. „Společným znakem,“ píše Claudel, „všech spisovatelů, kteří se narodili na naší půdě po Revoluci, bylo to, co nazval Wagner ‚nespokojeností s tím, co jest‘. Jest třeba za každou cenu prechatí, unikati: do minulosti, do budoucnosti, v opium, do alkoholu, do neřesti, do snů, za moře, za život, ‚any where out of the world‘. Obraznost veršovců jest zaujata jen středověkem, Španělskem, Itálií, Indií, Čínou, Světlem antickým, budoucí Obcí. Goncourtové,

Huysmans uzavírají se do úzkých pokojíků, přeplněných bibeloty. Život se ‚prožívá‘ nebo ‚vydává‘. Zajímá-li se romanopisec o svět, který jej obklopuje, tož jen proto, aby jej maloval v nejděsnějších barvách, afektuje necitelnost k němu a odvrát od něho, v nichž cítíš mstivost co nejtrpčí. Všecko dílo civilisační snaží se proměnit co nejrychleji tvárnost země, zbaviti se toho, co jest, promluví minulost a přítomnost ve jméno snů a pokroku. A tu — ó zázraku! — zrodil se v koutě Francie básník dokonale spokojený svým osudem. Nesní o tom, aby odešel, aby opustil svou zem a svůj krb. Nejen že neopovrhne ničím z toho, co jej obklopuje, ale, jakmile otevře oči, cítí, že je jakoby překonán a zahanben tím úžasným zázrakem, jímž jest skutečnost.“

Grafický kabinet Jana Štence

Ve svém domě, v Salvatorské ulici č. 8, otevřel známý znatel a přítel grafiky kabinet, který bude seznamovati pravidelně obecenstvo s vybraným uměleckým dílem tohoto oboru a prostředkovati jeho prodej. Poněvadž celý podnik p. Štencův, jak se prezentuje, má ráz přísně umělecký, vzdálený všech tržních kompromisů, jest v něm vítati důležitého činitele v kulturním životě pražském, kterého jsme dávno postrádali a po němž jsme dávno toužili. Tento podnik bude vydávati i katalogy jednotlivých vynikajících grafiků, zde vystavujících, provázené reprodukcemi a články kritickými; leží před námi první z nich, věnovaný Maxi Švabinskému, a představuje se pěkně jak po stránce textové, tak po stránce reprodukční.

Poslední dvojitý sešit (8./9.) *Volných směrů*

jest velmi šťastný; věnován jest velikému francouzskému klasikovi sedmnáctého století, Nicolas Poussinovi, k němuž po jakémsi chladu v době malířského realismu nalezl si dnešek zase přístup a k němuž vzbudil v sobě zase pochopení, úctu a lásku — všecko to jen na svůj prospěch. Kult Poussinův oživuje ve Francii současně s kultem Racinovým, a není to jen pouhá pomíjivá móda novoklasická, co prošlapává si znova zarostlou stezku k těmto dvěma ušlechtilým chrámům umělecké i lidské a kulturní harmonie; úcta k oběma geniům, v podstatě své tolik si přibuzným, pramení z poznání, že jsou z těch výsostných, všelidsky platných zjevů, na nichž musí orientovati se umění každé doby, které nechce zahynouti v chaosu. Dvojitý sešit *Volných směrů* obsahuje vedle dvaceti dobrých reprodukcí děl mistrových i velmi pěknou, hluboko se prodírající kritickou stať p. Bohumila Kubišty, jenž za svého pobytu pařížského mnoho studoval velikého klasika a kopíroval i jeho „Orfea a Eurydiku“.

Philobiblon

služe nový měsíčník, věnovaný kultu krásné knihy české a všech otázek s ní souvisejících; rediguje a vydává jej básník Stanislav K. Neumann v Břlovicích n. Sv. u Brna. K jeho založení vedlo p. Neumanna přesvědčení, že „právě teď... česká bibliofilie potřebuje oddaného rytíře, obhájce a bojovníka, nestranný orgán obranný

i kritický“; což jest možno jen podepsati: pod vlajkou bibliofilie plaví se právě v dnešní přechodné době nejeden nevkus a nejedno umělecké nedorozumění, jež jest třeba rozptýliti.

Boženy Němcové Korespondence

První svazek této korespondence, objímající léta 1844 až 1855, obsahuje sto třináct listů, psaných většinou Boženou Němcovou; jen malý zlomek připadá na dopisy odeslané Němcové různými osobnostmi, její přítelkyní Rajskou-Čelakovskou, Čelakovským, Havlíčkem.

Němcová byla dopisovatelka horlivá a někdy přímo vášnivá; bytost družná, ilusionistka — říká sama v listě k Helceletovi této své vlastnosti lehkomyšlnost —, žijící úplně ve chvíli a vzdávající se jí cele, ráda se sděluje, není-li tato chvíle příliš tísnivá, mučivá a zoufalá. Kde nastávají větší pausy v korespondenci Němcové s jejími přáteli, pokud pomlky tyto spadají na vrub Němcové, vždycky je zavinuje jen její trud a utrpení, starosti a nemoc, která jí „promrzela“; sdělovat se v takových chvílích nechce, poněvadž této ženě, dobré ne ve smyslu nějaké psané morálky, ale samou její bytostí, schopnou entuziasmu životního, žíznil po něm i dávající jej, přiči se, aby šířila malátnost a kleslost a přenášela je na své okolí. Jen výjimečně podléhá v tomto prvním svazku svých listů roztruchlení, ale hned násilím skoro z něho se vytrhuje.

Celý život Němcové, její nezdolné silné duše, trávené všemi jedy životními a nedotrávené jimi přece, zrcadlí se v této korespondenci až do všech pokořujících episod, které bys z ní tak rád vymýtil. Tu jest poměr její k Rajsce-Čelakovské, zdá se dosti chladné a průměrně rozsařné starší dívce, na jejíž rozhodnutí pro sňatek její s Čelakovským Němcová snad spolupůsobila, ačkoliv jistě ho neurčila, jak se domnívá psychologicky málo bystrá choť profesora vratislavského. Tu jest přelétavý redakční styk Němcové s Havlíčkem, kterému posílá příspěvky tak radikálně protiklerikální, že jich musí odmítat i tento satirik a vykládat jí svou opatrnostní taktiku. Tu jsou tři listy Janu Konopovi v Medákové o věcech lidově osvětných a politických. Tu jsou i dokumenty k episodě Bratrstva Klácelova a k účastenství Němcové v něm, tak charakteristické pro potřeby jejího entuziasmu, přátelské družnosti a jakéhosi eroticosentimentálního komunismu, který právě svou snadností a nevyjasněností musil jí přinést chvíle pokořujícího roztrpčení, v něž nakonec zkysl její poměr k Matouši Klácelovi i k Helceletovi, a vynést jí urážky mravnostních pedantů, jako byl Hanuš. Tu jsou počátky přátelství jejího s Johannou Mužákovou, která nebyla ještě Karolinou Světlou, přátelství, kterému také bylo souzeno, aby utonulo v kalných nejasnostech, křivých situacích, v nichž ocitala se Němcová jako Rousseau častěji než jiní, romantismem své družnosti a jakýmsi bohémstvím svého srdce. A tu jest konečně řada listů prosebných Purkyni, Šemberovi, Markovi, Vrtětkovi, Pospíšilovi, slečně Hlavsové, které bys tak rád vyrval i z korespondence i ze života Němcové a jichž řadou ještě budeme se musít protrpět ve svazku příštím.

Nového světla v myšlenkový svět Němcové tato korespondence nevnáší; myšlenkový a ideový život Němcové nemá také záhad: Němcová žila jinými orgány než mozem, a její přesvědčení a soudy byly jen výrazem jejího temperamentu

a někdy jistě jen důsledkem situace nebo nálady. Charakteristická jest její nechuť ke klerikalismu, která propuká velmi ostře na několika místech —, ale podiví se jí jen ten, kdo neví, že Němcová přirostla srdcem úplně k Heinovi a Mladému Německu. Tak čte se tu apologie Havlíčkova a jeho boje s „černými ptáky“ (str. 167), odpor k misím liguriánským (tamže), nenávisť jesuitů („Jesuita vládne paní Amerlingovou, Amerlingová zase ústavem, kde se vychovávají její naše naděje! Nemusím ti dále vykládat, jaké to bude vychování, kde se vloudil jesuita“, strana 187, a podobně na str. 203). Za zmínku stojí některé pedagogické názory Němcové, tak nechuť k nepraktické a neživotné výchově dívčí (kritika ústavu pí Amerlingové: str. 186 a 203: „Ty holky jsou samá přetvářka, sama citlivost a ideálnost, sama afektace; srdce jim jen ustavičně pro vlast a národ hoří, a zatím nahlídnete-li blíže, je to prázdnota holá“) a odpor k tehdejší dětské literatuře, „plně nezáživné pro děti morálky“ (str. 279).

Pro společenské poměry pražské, a jistě ne jen tehdejší, jest charakteristická žaloba Němcové do společenské hrubosti a nízkého klepařství: dnes mohla by se žaloba Němcové opakovat doslova. „Ne dost nehody, ne dost bolesti s chorobou Hynka, o němž mi dává Dr. zprávu, že se neuzdraví, ještě i takých klepů slyším, takých nemilých pověstí, hanobujících, že nevím ani, jak kdy v Praze se ukáží, a nejrady bych se odřekla tam jít, dokud by všechny nezapomněli, že kdy na světě jsem byla“ (str. 247) — moudrý domyslil si již sám, jakého baráčnickví citového a rozumového, jaké farizejské hrubosti hnízdem byla tehdejší společnost pražská a jakým společenským peklem bylo procházeti zde Němcové. A jest dnes lépe? Praha jest dnes velkým městem, ale *velkoměstem*, rozumí-li se pojmem tím vkus, takt, jemnost a noblesa společenská, jest tak málo, jako byla jím za dob Němcové.

Hlavní význam korespondence jest však v tom, co podává pro povahopis básniččin a pro genesi jejího díla. Její duše lehce vznícená, stále doufající a věřící, přenášející se optimisticky přes tíseň a trud chvíle a plně vyživující hodinu šťastnou, přetékáající a kypící, ráda vzpomínající, ráda fabulující, ráda snící, všude plně se projevuje. Tu jsou listy, v nichž vzpomíná na své dětství a vypisuje své mládí, líčí svou rodinu, kreslí svou tehdejší zpupnou, tvrdošijnou povahu; a jiné, v nichž klesá pod tíhou svého neštěstí, a jiné, kde v ilusi a snu hledá léku a křidel, jimiž by znikla trudu a bědy života skutečného. „Avšak když mi hněv a lítost nad touto nemožností (rozumějí: zaletětí do krásnějších krajů) skutečnou slzu vynutí — zahouknu si na ty zlobohy, kteří již se hrnou a své dráčky zabodnout by chtěli do mého srdce, svým jedovatým dechem krev mi zkazit — i sáhám po čiši, kterou mi k občerstvení podávají dobré moje víly. — Ty divotvorně ihned rozplašejí děsné chmúry — šedou oblohu mění v modrou, lemují zlatem — zem šatí v roucho zelené a v ty květy zvadlé vdechují život svěží — a v tu krásnou přírodu kouzli obraz nejkrásnějšího člověka dokonalého — svobodného. Tak mi rozprávají ty obrazy dále — dále —. Vidíš, tak já se opíjím na chvíle a zapomínám na tu bídnou skutečnost.“ (Strana 213/214.) A jinde: „Jak ráda chvílemi blouzním, že mne navštívíte na horách, že prožijem blažených několik dnů; — a je to marné volání! Ale když není skutečnost, ať blaží sen! Jak často ukojila jsem touhu po moři — ve snu. Sen mi přivádí drahé osoby, jež více nespátím — ve snu bývám někdy celá já — bývám šťastná na chvíli. — Proč pak nařkat, že to jen sen — když mi zůstane toho pocit i celý den; za takový sen já vždy srdečně děkuji. . .“ (Str. 276.)